

кожне слово закону стосується конкретної людини, її прав та свобод, держава та влада не можуть повноцінно функціонувати, якщо вони не спроможні ясно й зрозуміло висловити свою волю, надавши їй відповідного правно-мовного оформлення.

Чернявський С.С., проректор
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор
Маруніч І.І., начальник кафедри
юридичного документознавства
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук, доцент

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА ВІДОМЧОЇ НОРМОТВОРЧОСТІ: РОЛЬ ТА МІСЦЕ У ФАХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОНЦЯ

З огляду на концепцію реформування МВС та стратегію розвитку органів внутрішніх справ України, затверджених Кабінетом Міністрів України, ставляться нові вимоги до фахового рівня правоохоронців, які вимагають, зокрема, вироблення адекватного ефективного механізму реалізації правових норм, вміщених у змісті правових приписів.

Практика правозастосування – це насамперед механізм індивідуалізації правових вимог щодо тих або інших обставин чи суб'єктів. Однак її ефективність залежить не тільки від кількості та змісту правозастосовних актів, але і від їх технічної досконалості. На жаль, як свідчить практика, багато документів далекі від досконалості: це, зокрема, і незрозумілість та нечіткість змісту, неоднозначність формулювань, стилістична недбалість, неправильне оформлення реквізитів, неправильна композиційна структура та прогалини і суперечності у змістовій частині.

Тому вирішення проблеми технічного удосконалення правозастосовних актів сьогодні є особливо необхідним і нагальним. Питання забезпечення технічної досконалості цих документів безпосередньо пов'язана із завданням забезпечення надійного правового захисту особи. Різного роду дефекти в індивідуальних правових актах утруднюють їх реалізацію, породжують бюрократичну тяганину в правоохоронній

діяльності, що призводить до порушення законності загалом і недотримання прав та законних інтересів громадян зокрема. Це стосується усіх видів індивідуальних актів, але особливо актуальним є для правозастосовних документів, які укладають працівники органів внутрішніх справ.

Одним із шляхів поліпшення механізму правореалізації та правозастосування є вироблення єдиних науково обґрунтованих юридико-технічних правил, прийомів, методів і засобів побудови актів правозастосування. І саме юридична техніка – науково розроблена методика утворення, пізнання й ефективного застосування права з метою врегулювання поведінки людей та правових відносин завдяки досягненню високого рівня форми права – є тим інститутом, що надає змогу не лише укласти юридичний документ, сформулювати зміст правової вимоги, а й забезпечити адекватне, однозначне сприйняття цього змісту для подальшого виконання правових приписів, які в ньому містяться.

Юридичну техніку відомчої нормотворчості визначають як сукупність вироблених в юриспруденції засобів, прийомів (методів) і правил зовнішнього виразу в текстах правових актів нормозастосовного характеру певного правового змісту. Мета юридичної техніки відомчої нормотворчості – раціоналізація юридичної діяльності, досягнення повноти і точності втілення державної волі в правозастосовних актах, простоти, зрозумілості, стислості, стандартизації, уніфікованості цих документів.

Юридична техніка правозастосовних актів, поряд з юридичною технікою інших індивідуальних актів, має особливі характеристики, що відрізняють її від інших видів юридичної техніки (законодавчої, інтерпретаційної тощо). Особливості правил, прийомів (методів, способів) і засобів юридичної техніки актів правозастосування виявляються в тому, що вони: є похідними та залежними від юридичної техніки законодавчих актів (піднормативність); відображають особливості правової системи суспільства; забезпечуються різноманітними засобами, у тому числі і нормативно-правовими; впливають на якість акта правозастосування; відображають особливості процесу правозастосування; спричиняють вплив на дієвість правового регулювання; забезпечують процес конкретизації нормативних положень; створюють умови реалізації як наданих суб'єктам можливостей та покладених обов'язків, так і встановленого

статусу; закріплюють вимоги до акта правозастосування, дотримання яких свідчить про його законність та правомірність. Також особливості цього виду юридичної техніки визначаються і специфічними правилами діловодства, значною кількістю суб'єктів, які укладають відповідні акти, та переважно екстремальними умовами їх роботи, стислими часовими межами створення документів, більшою, порівняно, наприклад, із законотворчістю, стилістичною різноманітністю мовних засобів (мови права) тощо (Тененко О.О.). Так, кримінальні процесуальні документи відрізняють, зокрема, і композиційно, і стилістично, і за рівнем використання уніфікованих (типових) форм, від організаційно-розпорядчих.

Юридична техніка правозастосовних актів надає знання щодо засобів, якими може скористатися укладач документ (мова права, юридична термінологія, юридичні конструкції, юридичні фікції, правові презумпції, юридичні преюдиції, юридичні застереження тощо), способів (методів) як шляхів досягнення окреслених цілей і результатів за допомогою конкретних засобів та при наявності відповідних умов і передумов законодавчої практики (структуризації, логічного викладу, мовленнєвого формулювання тощо), правил до складання й оформлення актів правозастосування, які умовно поділяють на правові, логічні, структурно-композиційні, лінгвістичні.

Принагідно зазначимо, що лінгвістичні вимоги особливу увагу приділяють мові, стилю та термінології актів правозастосування, за допомогою яких суб'єкт правозастосування точно і однозначно визначає правозастосовні дії, правовідносини, а також формулює судження юридичного характеру. Управлінські, процесуальні рішення повинні бути належно оформлені, чітко, ясно, грамотно викладені; вирізнятися високою культурою виконання. Вагоме значення надається характеристиці мовних норм, яких необхідно дотримуватися. Адаже мова – явище нормативне (урегульоване). У тексті правозастосовного акта пильної уваги потребує вживання юридичних термінів як найбільш значущих в лексичному полі. Безпосередній вплив на якість правозастосовних актів має узгодженість їх змісту й форми. В означеній площині важливим є ступінь формалізованості змістового матеріалу. Чим менше моментів в змістовому

оформленні залишається на власний розсуд правозастосовника, ти менше можливостей для помилок. Позитивним щодо цього є вживання фразеологізмів – усталених, цілісних за складом та значенням мовних зворотів, які юридична техніка розглядає як вагомий засіб оптимізації юридичних текстів.

Звичайно, всі аспекти, які визначають актуальність для працівників правоохоронних органів знань, вмінь тавичок з юридичної техніки відомчої нормотворчості, у межах цієї статті неможливо. Проте, насамкінець варто зауважити, що саме юридична техніка відомчої нормотворчості є критерієм досконалості та дієвості акта правозастосування як важливого різновиду актів індивідуального характеру, засобом забезпечення їх стабільності, законності та дієвості. Вивчати навчальну дисципліну “Юридична техніка відомчої нормотворчості” особлива доцільно у вищих навчальних закладах системи МВС. У Національній академії внутрішніх справ запроваджено вивчення відповідної навчальної дисципліни з метою оволодіння слухачами магістратури механізмами найбільш доцільного перетворення правової інформації в юридичний документ, формування у них конкретних практичних навичок, які сприяють ефективному здійсненню правозастосовної роботи. Okремі питання з цієї дисципліни охоплюють і навчальні курси “Юридичне документознавство”, “Юридичне нормопроекування” (для тих, хто здобуває у межах академії освітньо-професійний рівень бакалавра).